

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
територіальним громадам
Чернігівської області
щодо питань збереження
об'єктів культурної спадщини

Чернігівська ОДА
2025 р.

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що закріплено в Законах України «Про охорону культурної спадщини» та «Про охорону археологічної спадщини», де визначаються основні положення національної політики в цій сфері.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону культурної спадщини» органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини в Чернігівській області є обласна державна адміністрація у якій повноваження з охорони пам'яток археології, історії та монументального мистецтва здійснює Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації (далі – Департамент).

На сьогодні на державному обліку в Чернігівській області перебуває **6150 (з внутрішньокomплекcними – 10926) нерухомих об'єктів культурної спадщини**, з яких: **3596 (з в/к – 7513) пам'яток** та щойно виявлених об'єктів археології, **2393 (з в/к – 3252) історії**, **161 – пам'яток** та щойно виявлених об'єктів монументального мистецтва.

З них **354 (з в/к 2253) пам'ятки** занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (**1772** пам'ятки національного значення та **481** пам'ятка місцевого значення).

Згідно з пунктом 3 статті 8 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» об'єднана територіальна громада є **правонаступником всього майна, прав та обов'язків** територіальних громад, що об'єдналися, з дня набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною такою об'єднаною територіальною громадою.

Повноваження виконавчих органів сільської, селищної, міської ради у сфері охорони культурної спадщини регламентує частина 2 статті 6 Закону України «Про охорону культурної спадщини» та інші нормативно-правові акти.

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

З метою налагодження належної організації роботи у сфері охорони культурної спадщини на території об'єднаної територіальної громади (далі – ТГ) необхідно здійснити першочергові заходи та тримати на контролі заходи постійної дії, а саме:

- ❖ **створити відповідні структурні підрозділи** з питань охорони культурної спадщини;

- ❖ **звірити у Департаменті переліки нерухомих об'єктів культурної спадщини та їх місце розташування** в межах території відповідних ТГ;

- ❖ **здійснити інвентаризацію нерухомих об'єктів культурної спадщини** в межах території ТГ;

- ❖ **визначити балансоутримувачів** пам'яток археології, історії та монументального мистецтва;

- ❖ **забезпечити укладення і переукладення охоронних договорів** на об'єкти культурної спадщини між ТГ, як власником і розпорядником земель, та новоутвореною районною державною адміністрацією, як органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини (генеральні охоронні договори), а також між окремими користувачами (власниками) і районною державною адміністрацією (охоронні договори на частини об'єктів);

- ❖ **здійснювати поточні ремонти та благоустрій** територій пам'яток історії та монументального мистецтва за окремим дозволом Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської облдержадміністрації через Центр надання адміністративних послуг Чернігівської міської ради (м. Чернігів, проспект Левка Лук'яненка, 20-А);

- ❖ **здійснювати заходи щодо запобігання несанкціонованим розкопкам** пам'яток археології;

- ❖ **забезпечувати організацію наукових досліджень** пам'яток археології та контроль за здійсненням пошукових робіт щодо виявлення, дослідження поховань та перепоховання непохованих залишків жертв воєн та політичних репресій.

- ❖ **забезпечити:**

- **визначення меж територій пам'яток** місцевого значення та їх зон охорони,

- виготовлення проектної документації із землеустрою щодо організації території земель історико-культурного призначення та її подання на погодження до Департаменту,

- надання землям під пам'ятками статусу земель історико-культурного призначення,

- занесення земель історико-культурного призначення до Державного Земельного Кадастру;

❖ забезпечувати в установленому законодавством порядку виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їх територій;

❖ здійснювати заходи з популяризації об'єктів культурної спадщини (організація екскурсійної, експозиційно-виставкової та видавничої діяльності у цій сфері, розробка та запровадження туристичних маршрутів);

❖ інформувати органи охорони культурної спадщини вищого рівня про пошкодження, руйнування, загрозу або можливу загрозу пошкодження та руйнування пам'яток;

Порушення пам'яткоохоронного законодавства тягне за собою адміністративну, фінансову та кримінальну відповідальність:

- ст. 92 Кодексу України про Адміністративні правопорушення;
- ст. 44 Закону України «Про охорону культурної спадщини»;
- ст. 298 Кримінального кодексу України

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Культурна спадщина України, і Чернігівської області зокрема, є одним із головних чинників формування національної ідентичності, невід'ємною складовою всесвітнього культурного надбання. Збереження культурної спадщини – це не тільки пріоритетна справа держави, але й частина міжнародних зобов'язань, взятих на себе Україною внаслідок ратифікації низки міжнародних документів.

Нехтування цими документами і цивілізованими правилами не тільки завдає збитків національному культурному надбанню, але й шкодить репутації нашої держави та ускладнює її євроінтеграційний шлях. Особливо це стосується **археологічної культурної спадщини**, яка є невідторним джерелом вивчення історії людства.

Археологічну спадщину України утворює вся сукупність нерухомих археологічних об'єктів на території України, **незалежно від стану їх збереженості, включно з незареєстрованими та невиявленими**, а також пов'язані з ними рухомі предмети (ст. 1 Закону України «Про охорону археологічної спадщини»).

Землі, на яких розташовані пам'ятки, історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, належать до **земель історико-культурного призначення** (ст. 34 Закону України «Про охорону культурної спадщини» та ст. 53 Земельного кодексу України), **особливо цінних земель** (ст. 150 Земельного кодексу України).

Пам'ятка (землі історико-культурного призначення), **крім пам'ятки археології**, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності (ч. 1 ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини», ч. 1 ст. 54 Земельного кодексу України).

Відповідно до ч.ч. 2 і 6 ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» та роз'яснень центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини **всі пам'ятки археології та земельні ділянки, на яких вони розташовані, є виключно державною власністю і не підлягають передачі в приватну власність**, за винятком земельних ділянок, на яких розташовуються пам'ятки археології – поля давніх битв.

Те ж саме підтверджено і п. г) ч. 4 ст. 84 Земельного кодексу України (землі історико-культурного призначення належать до **земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність**) та п. в) ч. 4 ст. 83 Земельного кодексу України (землі історико-культурного призначення належать до земель **комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність**).

Передача в приватну власність земельних ділянок під пам'ятками археології можлива лише за умови проведення **за кошти замовника охоронних археологічних досліджень** на всій площі землевідводу в повному обсязі, коли предмет охорони буде вилучено (ст. 15, ч. 1 ст. 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Земельні ділянки, що потрапляють під пам'ятки археології, можуть бути надані **в оренду або постійне користування** (за виключенням пам'яток із наземними ознаками – курганів та городищ) за умови дотримання користувачами вимог, передбачених чинним пам'яткоохоронним та земельним законодавством.

Таким чином, для дотримання цих вимог і збереження культурного надбання територіальній громаді необхідно передбачити:

1. Укладення охоронних договорів на всі обліковані об'єкти археології, історії та монументального мистецтва, розташовані у межах підпорядкованої території (ст. 23 Закону України «Про охорону культурної спадщини»). Охоронні договори на необліковані об'єкти не укладаються.

2. Обов'язкове отримання від Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської облдержадміністрації інформації щодо наявності об'єктів археологічної спадщини, їх місця розташування і обмежень у використанні земельної ділянки при передачі їх громадою у власність чи користування та під час розробки землепорядної документації на земельні ділянки (п. г) ч. 3 ст. 50, п. е) ч. 3 ст. 51, п. ж) ч. 5 ст. 52, п. г) ч. 3 ст. 53, п. г) ч. 4 ст. 55, п. з) ч. 1 ст. 55², п. д) ч. 1 ст. 56, п. г) ч. 2 ст. 57, п. з) ч. 2 ст. 57¹, ст. 58 Закону України «Про землеустрій»).

3. Використання земельних ділянок за цільовим призначенням із забезпеченням збереженості археологічних об'єктів: рілля – оранка на глибину не більше 0,2 м; сіножаті та пасовище – без застосування оранки для підсіву трав; самосійно залісенені пасовища – заборона корчування дерев (п.п. 6, 12, 14 ч. 1 ст. 6, ст. 24, ст. 25, ст. 30 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

4. Безперешкодний допуск представників органу охорони чи уповноважених ним осіб для здійснення контролю за виконанням умов (ст. 9 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

5. Безперешкодний доступ фахівців-археологів для обстеження території землевідводів (ст. 19 Закону України «Про охорону археологічної спадщини»).

6. Передбачення проведення охоронних археологічних досліджень у межах об'єктів археологічної спадщини у випадку планування будівництва адміністративних, житлових, господарських будівель і споруд, прибудов, огорож, інженерних мереж, планування та благоустрою територій (ч. 1 ст. 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

7. Внесення вказаних обмежень у договір оренди на землю у випадку його укладення.

У випадку виявлення знахідок археологічного чи історичного характеру під час проведення земляних робіт у межах орендованої ділянки виконавець робіт зобов'язаний зупинити їхнє подальше ведення і протягом однієї доби повідомити про це орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини Чернігівської області – Департамент культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської облдержадміністрації та орган місцевого самоврядування, на території якого проводяться земляні роботи (ст. 36 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Територія археологічних об'єктів культурної спадщини **стародавніх поселень, які оралися** протягом десятиліть і століть, може бути надана для **товарного сільськогосподарського виробництва** за умови дотримання обмежень у використанні (оранка на глибину до 0,2 м). Адже подальша оранка не може спричинити більшого пошкодження поселень.

Територія археологічних об'єктів культурної спадщини **стародавніх поселень, які розміщуються на нерозораних дюнах, підвищеннях, останцях** у заплавах річок та болотах, **не підлягають оранці**; можуть використовуватися, як сіножаті і пасовища без оранки для додаткового підсіву трав. Адже оранка на цих територіях, як правило, плантажна для підняття цілинного ґрунту, спричинить пошкодження непорушеного культурного шару пам'яток, знищення її наземних житлових, господарських, ремісничих, промислових об'єктів (дерев'яних конструкцій, горнів, печей тощо).

Разом із тим, наголошуємо, що **категорично забороняється оранка курганів**, яка призводить до повного знищення їх насипів – невід'ємної частини поховальної пам'ятки, предмета охорони і маркерів для курганів, до пошкодження стародавніх основних та впускних поховань, елементів тризни, а також до втрати археологічних знахідок і об'єктів (залишків дерев'яних та кам'яних стовпів, кам'яних огорож тощо), привласнення вартісного державного майна, руйнування зразків антропології та палеозоології. Кургани разом із охоронною зоною 15 м навколо їх насипів необхідно **вилучити з оранки** (ст. 22, ст. 30 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Звертаємо вашу увагу на відсутність суцільного археологічного обстеження території області, відтак і відсутність повної інформації про наявність об'єктів археологічної спадщини у межах території

громади. Окрім того, частина відомих у науковому обігу та облікованих пам'яток на сьогодні не локалізована. Граничні межі переважної більшості археологічних об'єктів культурної спадщини не визначені. Для уточнення місцезнаходження невиявлених та непаспортизованих археологічних об'єктів, для визначення їх меж, а також для упередження порушень вимог пам'яткоохоронного законодавства (їх потрапляння у приватну власність, руйнування, пошкодження, знищення під час земляних, будівельних, шляхових та інших робіт), використанню археологічно необстежених земельних ділянок повинна передувати **археологічна розвідка з шурфуванням** (ст. 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Прийняття розпорядчих актів щодо надання земельних ділянок, де обмеження і обтяження у частині об'єктів культурної спадщини юридично не визначені спеціальними роботами і документацією, є перевищенням службових повноважень, які можуть кваліфікуватися як **службова недбалість**, що тягне за собою відповідальність, передбачену ст. 367 Кримінального кодексу України. Окрім того, ігнорування визначення наявності чи відсутності об'єктів археологічної спадщини у межах землевідводів може призвести до скасування у судовому порядку або в порядку прокурорського реагування правовстановлюючих документів на земельні ділянки.

Також звертаємо вашу увагу на необхідність обов'язкового отримання через **центри надання адміністративних послуг** висновків і дозволів в рамках **погодження робіт** на об'єктах культурної спадщини (з переліком послуг можна ознайомитися за посиланням на сайті Департаменту <https://dkult.cg.gov.ua/index.php?id=37903&tp=1&pg=>). Особливо це стосується реалізації процедури **відчуження (передачі прав), пам'яток місцевого значення** їх власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління, а також проектування та будівництва у межах пам'яток (п. 30 та п. 51 ч. 1 ст. 26, пп. 4 п. а) ч. 1 ст. 29, ст. 31 Закону України «Про органи місцевого самоврядування»; п. 92 додатку до Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»; закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»; п. 253 додатку до розпорядження КМУ від 16.05.2014 № 523-р «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг»; постанова КМУ від 25.12.2015 № 1127

«Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»).

Окрім того, на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, районні державні адміністрації покладено обов'язок своєчасного надання органам виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини (Департаменту) матеріалів **постійного та періодичного моніторингу об'єктів культурної спадщини** і за результатами їх розгляду застосування **заходів реагування** відповідно до законодавства, **замовлення облікової документації** на пам'ятки (об'єкти), **замовлення земельпорядної документації** щодо визначення меж територій пам'яток (*розділ VI Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, наказ Міністерства культури України від 11.03.2013 № 158*).

Для здійснення належної організації роботи у частині охорони культурної спадщини, **для службового користування** у кінці 2022 р. Департаментом були надані на місця переліки пам'яток і щойно виявлених об'єктів археології, історії та монументального мистецтва, облікованих у межах 57 територіальних громади. Окрім того, до кінця лютого 2025 р. громадам були передані скан-копії всіх наявних облікових, земельпорядних, охоронних матеріалів, розпорядчих документів про взяття на облік і занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, у тому числі, копії технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель державної власності, на підставі яких територія об'єктів археологічної спадщини наказами Головного управління Держгеокадастру у Чернігівській області (далі – ГУ ДГК) були надані громадам при формуванні їх територій, а також копії довідок до погодження Департаментом цієї техдокументації (оригінали довідок і примірники документації зберігаються в ГУ ДГК).

Також повідомляємо, що в ГУ ДГК, його районних відділах та в ДП «Чернігівський науково-дослідний і проєктний інститут землеустрою» зберігаються примірники карт землекористування до проєктів роздержавлення земель колективних сільськогосподарських підприємств, де в 1993-1996 роках були нанесені відомі на той момент пам'ятки та об'єкти археології. Окрім того, примірники або копії наявної облікової документації на пам'ятки і щойно виявлені об'єкти археології, історії та монументального мистецтва були передані відділам культури і туризму районних державних адміністрацій (за старим адміністративно-територіальним поділом). За інформацією та

копіями зазначеної документації радимо вам звернутися до вказаних інституцій.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ОХОРОННИХ ДОГОВОРІВ НА ОБ'ЄКТИ АРХЕОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини (далі – Порядок) був затверджений **Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 № 1768**. Відповідно до пункту 6 Порядку до охоронного договору під час його укладення додавалися акт технічного стану, опис культурних цінностей і предметів пам'ятки, плани, паспорт. Причому ці додатки стосувалися усіх видів пам'яток.

Розпорядженням голови Чернігівської обласної державної адміністрації від 20.05.2010 № 130 та наказом головного управління культури, туризму та охорони культурної спадщини Чернігівської облдержадміністрації від 04.06.2010 № 102 укладення охоронних договорів було делеговане відділам/управлінням культури і туризму районних державних адміністрацій та міських рад обласного підпорядкування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 630 до Порядку було внесено зміни, зокрема в частині особливостей договорів із різних категорій (національного чи місцевого значення), видів пам'яток (археології, історії, монументального мистецтва), їх статусу (пам'ятки чи щойно виявлені об'єкти) та додатків до охоронних договорів.

Відповідно до *п. 14 Порядку розпорядженням начальника Чернігівської обласної військової адміністрації від 29.06.2023 № 412* на сьогодні оформлення і підписання охоронних договорів з боку уповноваженого органу охорони пам'яток делеговано районним державним адміністраціям, з боку власників (користувачів) їх підписують міські, селищні, сільські ради територіальних громад. Тобто для укладення охоронних договорів, як генеральних на всю площу пам'яток з громадами, так і на частини пам'яток з окремими землекористувачами, на відповідні структури районних державних адміністрацій покладається обов'язок виготовлення пакету документів (охоронний договір з додатками, акт візуального

обстеження з датованою фотофіксацією), його підписання, надання на підпис громадам і окремим користувачам та передача примірника договорів на зберігання Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської облдержадміністрації, як регіональному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Слід звернути увагу на **терміни укладення охоронних договорів**: не пізніше ніж через один місяць з моменту отримання пам'ятки, щойно виявленого об'єкта культурної спадщини чи її (його) частини у власність (користування) (*п. 12 Порядку*) чи отримання повідомлення про внесення об'єкта культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України або набуття ним правового статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини (*п. 13 Порядку*).

Особливістю укладення охоронних договорів на **пам'ятки (частини пам'яток) національного значення** є його погодження з Міністерством культури та стратегічних комунікацій України (далі – МКСК) після підписання відповідним органом охорони культурної спадщини та власником (користувачем). Для цього райдержадміністрація, як уповноважений орган, надсилає електронну копію паперового оригіналу проєкту охоронного договору з усіма додатками, засвідченими належним чином, на адресу електронної пошти МКСК. У разі відсутності зауважень до проєкту охоронного договору МКСК погоджує його протягом одного місяця з дня подання відповідних документів, у разі невідповідності договору вимогам законодавства, надаються зауваження. Підтвердженням погодження охоронного договору є лист погодження з накладеним кваліфікованим електронним підписом уповноваженої особи МКСК (*п. 16 Порядку*).

Пунктами 17-19 нового Порядку визначено **переліки додатків до охоронних договорів** за видами об'єктів культурної спадщини.

- акт візуального обстеження (для комплексів (ансамблів) складається окремий акт на кожен їх складову), який поновлюється кожні 5 років або протягом 5 днів, якщо пам'ятка пошкоджена чи змінена;

- план території пам'ятки;

- паспорт пам'ятки археології.

У випадку відсутності паспорта до кожного з 3-х примірників договору необхідно додати

1) **ситуаційну схему з місцем розташування пам'ятки** по відношенню до території відповідних громад та план пам'ятки (за наявності) – **щодо укладення генеральних охоронних договорів** із громадами на всю територію пам'ятки; для цього використовуються матеріали облікової документації, генплани та історико-архітектурні опорні плани населених пунктів, карти землекористування з матеріалів роздержавлення земель колективних сільськогосподарських підприємств;

2) **ситуаційний і кадастровий** (або будь-який інший збільшений) **плани** погоджуваної земельної ділянки **з позначеною на ній площею пам'ятки чи її частиною** – у випадку укладення охоронного договору на частину пам'ятки з окремим власником (користувачем); для цього використовуються **плани з проєкту (техдокументації) із землеустрою або плани БТІ, будівельного паспорту** тощо.

Охоронні договори **на пам'ятки** укладаються на бланку згідно з *додатком 1 Порядку*.

Охоронні договори **на щойно виявлені об'єкти** укладаються на спеціальному бланку *згідно з додатком 2 Порядку* і повинен містити в додатку, крім планових матеріалів, акт візуального обстеження з фотофіксацією, датованою не пізніше 3 місяцями до моменту підписання договору (*п. 20 Порядку*).

Зміни до укладених охоронних договорів вносяться шляхом укладення додаткових угод (на пам'ятки національного значення – з погодженням МКСК) і набирають чинності з моменту їх підписання.

Припинення чинності охоронного договору відбувається у випадках:

- вилучення щойно виявленого об'єкта культурної спадщини з переліку об'єктів культурної спадщини у разі прийняття МКСК рішення про відмову у внесенні об'єкта культурної спадщини до Держреєстру 23. - внесення щойно виявленого об'єкта культурної спадщини до Держреєстру; при цьому протягом 30 календарних днів укладається новий договір на пам'ятку;

- відчуження або викупу пам'ятки відповідно до *ст. 21 Закону України «Про охорону культурної спадщини» (п.п. 21-24 Порядку)*.

Особливості заповнення бланків охоронних договорів

Номер охоронного договору і акту відповідає обліковому (охоронному) номеру пам'ятки чи щойно виявленого об'єкта. Через

дріб (ризку) ставиться порядковий номер охоронного договору в межах однієї пам'ятки (об'єкта), якщо власників (користувачів два і більше).

Наприклад: № 2345-Чр/1, № 2345-Чр/2 і т. д.

В шапці договору вказується населений пункт, до якого адміністративно прив'язана пам'ятка (об'єкт).

З боку органу охорони культурної спадщини (далі – орган охорони) договір підписує голова райдержадміністрації, який діє на підставі Закону України «Про місцеві державні адміністрації». **З боку власників (користувачів)** договір підписує голова територіальної громади (міської, селищної, сільської ради) на підставі Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а окремі користувачі – на підставі Положень, Статутів, службового положення, рішень і розпоряджень про надання земельних ділянок.

Пункт 1. При укладенні охоронних договорів **на частини пам'яток (об'єктів)** у п. 1 крім даних про пам'ятку (об'єкт) обов'язково вказується адреса земельної ділянки (вулиця і будівельний номер, якщо такий є) та її площа.

Пункт 2. Строк дії договору безстроковий (для генеральних договорів з територіальними громадами і користувачами, яким пам'ятки та їх частини надані в постійне користування) або на період оренди (для користувачів-орендарів; при цьому можна вказати терміни за договором оренди).

Пункт 5. Власник зобов'язується використовувати пам'ятку (її частину) виключно за цільовим використанням (далі вказується цільове призначення – використання земельної ділянки за правовстановчими документами) з обов'язковим забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення і в залежності від виду та типу пам'ятки (об'єкта).

Наприклад:

- «не використовувати» – кургани, оборонні споруди городищ, навіть у межах присадибних ділянок;

- «будівництво та обслуговування житлових та господарських будівель і споруд» з використанням існуючих споруд без додаткового будівництва та із забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення;

- «городництво» або «особисте селянське господарство» з оранкою на глибину не більше 0,2 (для північних районів) - 0,3 (для

південних районів) м та із забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення;

- «товарне сільськогосподарське виробництво» з оранкою на глибину не більше 0,2 (для північних районів) - 0,3 (для південних районів) м із забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення;

- «індивідуальне садівництво» з оранкою на глибину не більше 0,2 м та із забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення; забезпечення проведення охоронних археологічних досліджень у випадку будівництва садових (дачних) будинків, господарських споруд, огорож, інженерних мереж, вирівнювання та благоустрою території; забезпечення збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення;

- «сіножаті, пасовища» без оранки для додаткового підсіву трав та із забезпеченням збереження пам'ятки від пошкоджень, руйнувань та знищення.

Пункт 8. У разі коли пам'ятка (її частина) вважається придатною для екскурсійного відвідування, забезпечувати за можливості доступ до пам'ятки (її частини) з метою її екскурсійного відвідування у погоджений з власником (користувачем) час.

Пункт 13.

Інші умови:

- не насаджувати і не корчувати дерева та кущі;

- у випадку планування земляних робіт, пов'язаних із перевідкладенням ґрунту (містобудівних, архітектурних, будівельних, шляхових, меліоративних та інших) обов'язково отримати дозвіл органу охорони і передбачити проведення охоронних археологічних досліджень;

- негайно повідомляти орган охорони про знахідки археологічного та історичного характеру (зброя, прикраси, побутові, культові речі, спорядження вершника та коня, монети, скарби, цегляне мурування, підземні споруди та ходи);

- негайно повідомляти орган охорони про несанкціоновані пошукові роботи на пам'ятці або пошкодження пам'яток внаслідок дій природних та антропогенних факторів.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

ЗАКони УКРАЇНИ

- «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III;
- «Про ратифікацію Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини (переглянутої)» від 10.12.2003 № 1369-IV;
- «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.2004 № 1626-IV;
- «Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини» від 20.09.2006 № 164-V;
- «Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи» від 20.09.2006 № 165-V;
- «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23.09.2008 № 574-VI;
- «Про основи містобудівної діяльності» від 16.11.1992 № 2780-XII;
- «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 № 317-VII;
- «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 21.03.2023 № 3005-IX, з коригуванням від 15.06.2023 № 3097-IX.

УКАЗИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

- «Про День пам'яток історії та культури» від 23.08.1999 № 1062/99.

УКАЗИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

- «Про ратифікацію Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 04.10.1988 № 6673-XI.

ПОСТАНОВИ РАДИ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

- «Про впорядкування справи обліку та охорони пам'ятників архітектури на території Української РСР» від 24.08.1963 № 970;

➤ «Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави» від 06.09.1979 № 442.

ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

➤ «Про затвердження Списку історичних населених місць України» від 26.07.2001 № 878.

➤ «Про використання культових споруд – визначних пам'яток архітектури, які не підлягають передачі у постійне користування релігійним організаціям» від 09.08.2001 № 1005;

➤ «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 27.12.2001 № 1760;

➤ «Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини» від 28.12.2001 № 1768 (в редакції від 30.05.2024 № 630);

➤ «Про умови передачі культових будівель – визначних пам'яток архітектури релігійним організаціям» від 14.02.2002 № 137;

➤ «Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць» від 13.03.2002 № 318;

➤ «Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під земною поверхнею, під водою на території України» від 13.03.2002 № 316;

➤ «Про затвердження Методики грошової оцінки пам'яток» від 26.09.2002 № 1447;

➤ «Про затвердження Порядку визнання населеного місця історичним» від 03.07.2006 № 909;

➤ «Про затвердження критерію, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) щодо об'єктів культурної спадщини» від 21.01.2009 № 21;

➤ «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 03.09.2009 № 928;

➤ «Про затвердження переліку документів, необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурним заповідником або території історико-культурною заповідною територією» від 06.07.2011 № 727;

➤ «Про затвердження Типового положення про адміністрацію історико-культурний заповідник» від 24.06.2013 № 452;

НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

➤ «Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини» від 11.03.2013 № 158 з коригуванням наказом від 28.06.2019 № 501; від 01.03.2024 № 158;

➤ «Про затвердження Порядку спорудження (створення) пам'ятників і монументів» від 30.11.2004 № 231/806.

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ З БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

➤ Про затвердження Порядку встановлення та утримання охоронних дощок та охоронних знаків на нерухомих пам'ятках від 27.01.2004 N 30/10.

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

➤ Ст. 19, 53-54, 84, 118, 123-124, 150-151

ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ

➤ ТЗЦНПР-91 з поточними поправками ДБН;

➤ ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 «Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування»;

➤ ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування»;

➤ ДБН 360-92** «Планування і забудова міських і сільських поселень»;

➤ ДБН Б.2.2-3:2012 «Склад та зміст історико-архітектурного опорного плану населеного пункту».